

GUITARRES

27 D'OCTUBRE
MUSEU DE LA MÚSICA

**BELISANA RUIZ:
FANTASÍAS
Y DIFERENCIAS**

PROGRAMA DE MÀ

LUIS DE NARVÁEZ

(Granada ca. 1500 – Valladolid 1550)

CANCIÓN DEL EMPERADOR

TRES DIFERENCIAS SOBRE GUÁRDAME LAS VACAS

TRES DIFERENCIAS HECHAS POR OTRA PARTE SOBRE GUÁRDAME LAS VACAS

FANTASIA DEL CUARTO TONO (LIBRO SEGUNDO)

FANTASIA DEL PRIMER TONO (LIBRO SEGUNDO)

FANTASIA DEL QUINTO TONO (LIBRO SEGUNDO)

GASPAR SANZ

(Calanda 1640 – Madrid 1710)

PASACALLES POR LA D

FRANCESC GUERAU

(Mallorca 1649 – Madrid 1722)

MARIONAS

SANTIAGO DE MURCIA

(Madrid 1673-1739)

LOS IMPOSSIBLES

FRANCESC GUERAU

MARIZÁPALOS

SANTIAGO DE MURCIA

CUMBEES

GASPAR SANZ

CANARIOS

BELISANA RUIZ, GUITARRA BARROCA

COMENTARI

per **Antoni Llofriu-Prohens**

El programa del concert d'avui ens apropa als orígens d'allò que actualment entenem com a música per a guitarra, un repertori que aglutina elements dels llenguatges culte i popular i que comença a prendre forma a l'anomenat Siglo de Oro espanyol. A la primera part, sentirem música per a viola de mà o *vihuela*, instrument de corda polsada de sis ordres molt utilitzat a Itàlia i a la península Ibèrica i els seus territoris americans durant el segle XVI, i que té un desenvolupament molt similar al que va tenir el llaüt a la resta d'Europa durant el mateix període. A la segona part, sentirem la guitarra de cinc ordres (o guitarra barroca), instrument icònic del repertori de tradició popular als territoris hispànics i que és la base de nombrosos instruments – com els *cuatros*, les *jaranas* o els guitarrons– encara presents en diferents tradicions.

Les obres que sentirem avui mostren dues concepcions musicals molt allunyades en el temps, però properes pel que fa als seus elements musicals. *Vihuela* i guitarra evolucionaren paral·lelament des de finals de l'edat mitjana. La *vihuela* fou l'instrument cortesà per excel·lència, amb unes característiques sonores que el fan molt adient per escoltar-lo sol o acompanyat de la veu a les cambres de les residències dels nobles i l'alta burgesia. Va viure una època de gran esplendor durant els regnats de Carles I (1516-1556) i Felip II (1556-1598). Amb el pas del Renaixement al Barroc i la proliferació dels grans conjunts instrumentals, la *vihuela* va anar desapareixent. Gairebé un segle més tard, a finals del segle XVII, comencen a aparèixer algunes

fonts de música per a guitarra amb un repertori quasi exclusivament profà i basat en melodies populars.

Les primeres obres del concert procedeixen de *Los seys libros del Delphin* (1538) del famós violista Luís de Narváez. Aquesta és la segona col·lecció de música que es publica per a viola de mà i és la primera que utilitza el terme *diferencias* (variacions) per designar algunes peces. Les *diferencias* que escoltarem glosen la cançó popular *Guárdame las vacas*, l'estructura de la qual transcendiria les fronteres ibèriques ja que forma part del repertori europeu sota el nom de *romanesca*, amb una estructura musical similar a la del *passamezzo antico*, la follia o la *danza de las hachas*. De la mateixa publicació de Narváez sentirem tres fantasies, un dels gèneres més habituals del repertori per a *vihuela*, de caràcter lliure, en què el compositor intèrpret teixeix lliurement un discurs musical sense sotmetre's a un text.

Durant la segona part, Belisana Ruiz ens introduirà gradualment en el repertori per a guitarra barroca. Tant el *pasacalle* de Gaspar Sanz com les *marionas* i els *mari-zápalos* de Francesc Guerau mostren encara un estil antic o conservador amb una presència dominant del puntejat (la manera d'articular nota per nota, separadament, amb els dits de la mà dreta), però ja hi introdueix el batut (colpejar les cordes amb els dits de la mà dreta) de manera recurrent, que serà un dels elements més característics del repertori per a guitarra. L'ús del batut és cada cop més evident a *Los impossibles* i *Cumbees* de Santiago de Múrcia, així com als *Canarios* de Sanz.